

EEN HUWELIJK
VAN
REMBRANDT,

WAARVAN DE EERSTE AFKONDIGING TWEE EEUWEN NA ZIJN DOOD HEEFT PLAATS GEHAD,

DOOR

MR. N. DE ROEVER.

E klassieke, zoo niet de meest klassieke van onze vaderland-
sche letterkundigen en kunstvrienden, Mr. C. VOSMAER, gaf in
1877 den tweeden geheel omgewerkten en verbeterden druk in het
licht van zijn „Rembrandt, sa vie et ses œuvres” (la Haye,
Martinus Nijhoff).

Ik zal het niet wagen een oordeel te vellen over het
tweede gedeelte van dien omvangrijken arbeid, waarin de gevierde
schrijver beproefde een chronologische en een systematische
catalogus op te maken van REMBRANDT's werken — schilderijen,
prenten en teekeningen samen, en ik wil den schrijver zelfs niet volgen, waar hij, in het
eerste gedeelte, des meesters leven in verband met de vele bekende kunstwerken van zijn
hand beschouwt. Wie zich tot het eerste in staat wil rekenen, moet niet alleen
REMBRANDT's werk tot het onderwerp van een levensstudie hebben gemaakt, maar hij moet
bovendien gewapend zijn met de kennis, opgedaan in alle musea van de beschaafde wereld,
waar de prins onzer schilderschool door zijne als heilige kleinoodiën vereerde kunstwerken
vertegenwoordigd is. Van Petersburg tot Madrid, van Londen tot Weenen, van Napels

tot Kopenhagen voert de ijzeren noodzakelijkheid hen, die den kunstenaar in zijn werk willen leeren waardeeren. En dit en-zigzag trekken is zóó onmisbaar voor de waardeering van den kunstenaar, dat de eenige fouten, die men in het tweede deel van VOSMAER's werk kan aanwijzen wellicht uit het niet gehoorzamen aan deze noodzakelijkheid voortvloeien. Wie critiek wil uitoefenen mag niet beneden den gecritiseerde staan, maar moet zijn onderwerp beter meester zijn dan hij. Aangezien schrijver dezer regelen nog slechts weinig van REMBRANDT's meesterstukken in 't buitenland gezien heeft, acht hij zich tot geen critiek over dit deel gerechtigd.

Iets anders is het, om een oordeel uit te spreken over dat gedeelte van VOSMAER's boek, waarin de schrijver den persoon van REMBRANDT en zijne naaste omgeving, — bloedverwanten, leerlingen, vrienden en bekenden — aan den lezer poogt voor te stellen; waarin hij de spaarzame feiten en de slechts weinig talrijker overleveringen rangschikt, weegt en omwerkt tot een geheel, dat, met een klaarheid grooter dan men op grond van het weinige, dat bekend is, kan verwachten, U een beeld levert van den kring, waarin de prins onzer schilderschool verkeerde. VOSMAER is er VOSMAER voor, om U het beeld van den grooten meester in verschillende tijdperken van zijn leven met zoo breede, schilderachtige trekken af te malen, dat ge onwillekeurig wordt meegeslept door den stroom van sympathie en heilige bewonderende liefde voor meester en meesterstukken beide, die VOSMAER van de eerste tot de laatste bladzijde over zijn boek heeft uitgestort. Ja zelfs koude naturen moeten bij de lectuur in zooverre winnen, dat ze nu althans geen onbekendheid met des schilders leven en levensomstandigheden — maar al te vaak harde beproevingen — kunnen voorwenden.

Tal van jaren, eeuwen bijkans, was REMBRANDT's persoonlijkheid miskend, verduisterd door scheeve voorstellingen, praatjes en overleveringen, die klaarblijkelijk niet door een den meester toegenegen geest waren uitgestrooid of geboekt. Thans staat de krachtige zeventiende eeuwsche gestalte ons voor de oogen, onder het licht, dat zij verdient. 't Is VOSMAER's verdienste, dat hij ze ons schetste, dat in zijn werk de REMBRANDT-litteratuur haren waardigen verwerker en vertolker vond, die ook in het buitenland heeft leeren waardeeren, wat de ijver van menigen historiker en van zoo vele onderzoekers uit het stof der archieven heeft opgedolven.

VOSMAER toch was niet de man van eigen bronnen-onderzoek. Hier en daar mag hij een nieuw feit aan 't licht hebben gebracht, over 't algemeen bouwde hij op de grondslagen van het onderzoek van anderen. Zijn kracht ligt in de verwerking, daarom geeft hij meer nieuwe conclusien dan nieuwe bijzonderheden. Het is soms uiterst leerrijk den bestaanden voorraad van gegevens kritisch te onderzoeken en om te werken. Niet zelden komen uit eene nieuwe groepeerings ook nieuwe lichtpunten te voorschijn, die ons nopen personen en zaken uit een geheel ander oogpunt te beschouwen. Zulk een studie mag opgewogen worden tegen een ijverige bronnenstudie, met het doel om het bestaande na te werken of nieuwe feiten aan 't licht te brengen. Zulk een schrijver mag men 't niet al te euvel duiden, als hij het eerste heeft verzuimd en zich heeft nedergelegd bij de uitkomsten van den dorren

arbeid van anderen. Heeft het onderzoek der bronnen eenmaal plaats gehad, waarom zal die schrijver ze dan nog eens raadplegen? Op het onderzoek van deskundigen mag hij zich toch verlaten? Waar zou 't heen, indien men de voorzichtigheid zóó ver zou moeten voeren, om alles, wat door autoriteiten op dit gebied werd ontdekt, te gaan nawerken? Maar daarom is het juist voor een ieder, die van het nasporen hoofdzaak maakt, een eerste vereischte, om uiterst nauwkeurig, maar meer nog om uiterst voorzichtig te zijn, en zich zelve steeds te wantrouwen, opdat hij niet door een verkeerde lezing, een verkeerd begrepen woord, een gewaagde onderstelling misschien, zich zelve en allen, die hem hun vertrouwen zullen schenken, op een dwaalweg voere.

Dat dit maar al te vaak is geschied, en dat zelfs mannen van gezag daaraan schuldig worden bevonden, moge voor velen een spoorslag zijn tot eigen onderzoek, hij, die op de gegevens van zulke mannen voortbouwt, kan niet in staat van beschuldiging worden gesteld, wanneer het later blijkt, dat zijn bronnen hem bedrogen.

Integendeel, aangeklaagd, mag hij de aanklacht terugwerpen naar hem, die er aanleiding toe gaf.

Een merkwaardig voorbeeld van zulk afkeurenswaardig en lichtvaardig omspringen met bronnen, leverde IMMERZEEL, met zijn opgaaf, dat REMBRANDT den 19^{den} Juli 1664 op 't St. Anthonis-kerkhof begraven werd. Toen Dr. SCHELTEMA in zijn redevoering »het leven en de verdiensten van Rembrandt van Rijn» (Amst. 1853) bewezen had, dat niet dit kerkhof, maar een graf onder 't tempelgewelf van DE KEYZER's meesterstuk, — de Westerkerk —, REMBRANDT's gebeente omsloten hield, en dat zijn sterfdag kort vóór den 8sten October 1669 moest gesteld worden, heeft hij te zelfder tijd aangewezen op welke losse gronden IMMERZEEL's opgave berustte. Hij vond namelijk in 't begrafenisboek van 't bedoelde kerkhof, dat er op den gegeven datum een zekere *Rembrandt van Ruynen* werd ter aarde besteld.

Vijf jaren levensverschil zegt iets, wanneer de werkkraft van den man, dien 't betref, nog niet was uitgedoofd. Hoeveel kwestieën en raadselen door de vaststelling van dien sterfdag zijn beslist en opgelost, laat ik over te berekenen aan ieder, die schilderijen van den meester gejaarmerkt met getallen hooger dan 1664 weet aan te wijzen.

Is thans REMBRANDT's leven in de tijdperken van zijn jeugd en middelbare jaren, dank zij talrijke nasporingen en gelukkige ontdekkingen vrij goed bekend, het gordijn, dat de tijd voor zijn ouderdom heeft geschoven, is slechts even opgelicht. Duisternis en vraagteekens overal. Een veld dus rijp voor allerlei gissingen en, gelijk we zullen aantoonen, rijk ook aan het dwaallicht van een onzuiver bronnen-onderzoek, dat aan 't heldere licht der waarheid afbreuk doet.

Het valt niet te betwijfelen of voortgezet onderzoek zal, zij het ook niet binnen de eerste jaren, het gordijn wegschuiven, dat ons tot dusverre REMBRANDT in zijn laatste levensjaren aan het oog onttrok. Reeds zijn de archieven der weeskamers met de plaatselijke archieven vereenigd en voor den onderzoeker opengesteld. Er bestaat uitzicht, dat van de oude rechterlijke archieven weldra hetzelfde zal kunnen gezegd worden. Dan

blijft nog een hoogst gewichtig depot gesloten, dat in naburige landen evenzeer voor wetenschappelijke mannen toegankelijk is. Ik bedoel de bewaarplaats der oude notariëele protocollen. Hoe rijk deze bron is, en welke oogst zij belooft, wordt terstond duidelijk aan hem, die maar even in de localen verwijlt. Ik gewaag hier opzettelijk van de *oude* notariëele minuten, omdat men — wanneer men tot de openstelling overging, — de protocollen over het tijdperk van de laatste 100 a 150 jaren kon gesloten houden. De zaken van overgrootouders en betovergrootouders van thans levende personen, zegt men, gaan niemand aan. Uifmuntend! maar open dan althans een veld voor de kennis van vroegere generatiën. Hun leven en werken behoort geheel tot de historie. Moeten nu zoo kostbare getuigenissen daar nederliggen, om, gelijk C. VAN ALKEMADE zeide, langzaam door vocht en mot en schietworm en in vergetelheid te vergaan, of moeten ze eens in vlammen omkomen zonder dat ze zijn dienstbaar gemaakt aan de wetenschap? Tot dusver geven de autoriteiten op deze vraag een toestemmend antwoord. Laten we hopen, dat het oogenblik niet verre meer zijn zal, waarop het antwoord ontkennend zal luiden, en laat ieder, die er belang in stelt, pogingen aanwenden, om het daartoe te brengen.

Zoolang men nu niet met nieuwe gegevens kan aankomen, is het al veel waard om de bestaande van onjuistheden te zuiveren. Ik wensch daartoe eene bijdrage te leveren in dit opstel.

Na de ramp van 1656 verliet REMBRANDT zijne woning op de St. Anthonis-Breestraat. Er is geen grond om aan te nemen, dat dit aanstonds gebeurde, daar het huis eerst op den 1^{en} Februari 1658, aan LIEVEN SYMONSZ en SAMUEL GEERDINCK verkocht werd, en uit de veilconditien blijkt, dat er op dat oogenblik nog goederen van den meester in het huis voorhanden waren. Evenmin is het uitgemaakt, of hij toen reeds de woning op de Rozengracht betrok. De eerste berichten, die we van zijn verblijf daar ter plaatse hebben, zijn van den 10^{den} Februari 1668, toen TITUS VAN RHIJN ten huwelijk aanteekende. Er ligt dus nog een tijdsverloop van tien jaren tusschen beide. Ongelukkigerwijze zijn de verpondingboeken van dit kwartier over dien tijd verloren geraakt, zoodat we voorloopig niet kunnen vaststellen, wanneer hij zich daar vestigde, welk huis door hem werd bewoond. Daar staat tegenover, dat dit een feit is van te weinig beteekenis, dan dat we ons daar voortdurend om zouden blijven bekommeren. Het doet tot de kennis van den persoon des meesters of van zijne omgeving weinig of niets af.

Ik meende hierop even te moeten wijzen, vóór ik tot mijn eigenlijk onderwerp overga.

Een al te vlijtig onderzoek heeft een persoon binnen den kring van des kunstenaars naaste omgeving gevoerd, die geen aanspraak heeft op die eer, daar zij in werkelijkheid slechts bij de dii minores behoorde.

Die persoon is REMBRANDT's voorgewende tweede, of zoo men wil, derde huisvrouw *Catharina van Wijck*. In weerwil van haar zelve, heeft zij zich plotseling door het nageslacht gepaard gezien aan een man, die haar niet heeft gekend, misschien nooit heeft

gezien. Zij is dan ook geene indringster, die men bits de deur wijst, maar eene lijdelijke figuur, stilzwijgend berustende in een toestand, door haar niet in 't leven geroepen, die men den arm ten geleide behoort te bieden, wanneer men haar zachtkens ter zijde voert. Het is een plicht der hoffelijkheid, haar weder uit dien kring, waarin zij zich niet kan hebben thuis gevoeld, te verlossen. Van uit het schimmenrijk zal zij mij voorzeker vriendelijk dankend toelachen, en dit zou reeds eene voldoende belooning zijn, indien ik niet overtuigd was, dat het opheffen van dwalingen te allen tijde nuttig en wenschelijk, kan 't zijn nog nuttiger en nog wenschelijker is, wanneer zij aanleiding hebben gegeven, dat een persoonlijkheid als REMBRANDT onder een ander licht werd beschouwd dan hij verdient.

VOSMAER mocht in zijn levensgeschiedenis niet zwijgen van eene betrekking, die na den dood van SASKIA bestond tusschen den meester en zijn dienstmaagd HENDRICKIE JAEGHERS, elders met haar patronym HENDRICKIE STOFFELS genoemd. Het was in het jaar 1654, dat HENDRICKIE zich voor den kerkeraad der Nederduitsch Hervormde Gemeente te verantwoorden had over zekere geruchten, den kerkeraad ter oore gekomen, van eene betrekking tusschen haar en haren meester, niet passend voor eene jonge ongehuwde dochter. Of zij nog gepoogd heeft, de verdenking van zich af te wenden, mogen we betwijfelen, want weinige maanden later schonk zij het levenslicht aan een dochter, die bij den doop, waarbij REMBRANDT als vader stond, den naam van CORNELIA ontving. Bestond deze in het oog van den kerkeraad evenzeer als voor de wet ongeoorloofde betrekking tusschen beide personen reeds lang? De archieven wijzen het niet uit, maar laten het vermoeden. Immers, reeds in 1652, op den 15^{den} Augustus, werd er een kind, dat SASKIA niet tot moeder kan hebben gehad ¹⁾, doch dat, blijkens het doodboek van die kerk, REMBRANDT LUBBERTSZ. ²⁾ VAN RIJN tot vader had, uit het sterfhuus op de Breestraat gebracht en in de Zuiderkerk begraven in een eigen graf, waarvan het nummer niet staat opgegeven, en dat, daar we in de grafboeken geen graf ten name van REMBRANDT vonden vermeld, wel aan een zijner vrienden zal hebben toebehoord.

Tot voor korten tijd meende men nog, dat des meesters liefde voor HENDRICKIE even spoedig verdween als ze opgekomen was. Doch mijn vriend Mr. G. MOLL maakte in zijne dissertatie „de Desolate Boedelskamer te Amsterdam” (Amst. 1879) bl. 206, gewag van eene resolutie van commissarissen, geregistreerd in de Praeferentie-Rolle deel IV, in dato 13 Maart 1658, waarbij zij HENDRICKIE JAGHERS toestonden een eikenhouten kast, die ongetwijfeld bij vergissing onder REMBRANDT's boedel was opgeschreven en ten verkoop aangeslagen, uit den boedel na zich te nemen, indien zij wilde beëedigen, dat die kast haar eigendom was. Het blijkt hieruit in de eerste plaats, dat HENDRICKIE haren heer na zijn

¹⁾ Saskia liet bij haar dood, voorgevallen in Juni 1642, slechts één kind: Titus na.

²⁾ Het behoeft dunkt me nauwelijks betoog, dat de doodgraver zich hier vergiste, en in stede van Rembrandt *Harmensz. Rembrandt Lubbertsz* schreef. De verponding-boeken over dit kwartier van de jaren 1650—53 wijzen uit, dat er geen andere Rembrandt van Rijn op de Breestraat woonde.

ramp niet had verlaten, maar tevens blijkt er uit, dat er in wederzijdsche verhouding geene verandering was gekomen. Was zij des meesters huisvrouw geworden, en waren zij in gemeenschap van goederen gehuwd, dan was haar goed met REMBRANDT's inboedel verkocht geworden en dan had zij ook geen enkel meubelstuk uit den boedel kunnen behouden. Waren zij daarentegen buiten gemeenschap van goederen gehuwd, dan hadden commissarissen den titel, krachtens welken zij afzonderlijk goed kon bezitten, wel dienen te vermelden.

We mogen alzoo vaststellen, dat REMBRANDT in 1658 nog niet was hertrouwd. Ja het komt mij voor, dat VOSMAER, op gronden, waartegen niets valt in te brengen, aantoonde, dat VAN RIJN in Januari 1665 nog niet ten tweede male was gehuwd. (blz. 335.)

Van deze HENDRICKIE weten we niets meer dan de drie hier gemelde magere gegevens, tenzij we mogen aannemen, dat overleveringen, die men vroeger op SASKIA toepaste, maar die, sedert men haar doopceel heeft kunnen lichten, op haar van geene toepassing blijken te zijn, betrekking hebben op de persoon van REMBRANDT's tweede liefde.

HOUBRAKEN verhaalt, dat onze schilder gehuwd was met een boerinnetje van Rarep of Ransdorp — (dat kan SASKIA niet zijn) — die menigmaal door REMBRANDT is afgebeeld. Het beeld, dat HOUBRAKEN van haar geeft, is kennelijk gevolgd naar SASKIA's bekende portretten. HOUBRAKEN was een leerling van SAMUEL VAN HOOGSTRATEN, die op zijn beurt een leerling van REMBRANDT was. Dat gold voor eene bevestiging van HOUBRAKEN's gezag. Men weet echter hoe het gaat met overleveringen, en het vermoeden ligt voor de hand, dat HOUBRAKEN SASKIA's portretten voor die van het Ransdorpsche boerinnetje — liever boerendochter — hield, die REMBRANDT in de laatste jaren, althans van 1652—1658, even veel als huisvrouw was. Dit vermoeden bracht Dr. SCHELTEMA er toe, om aan te nemen, dat REMBRANDT in 1656 met HENDRICKIE was hertrouwd, en om, toen de trouwboeken hier ter stede geen licht gaven, dat huwelijk te Ransdorp te zoeken, ofschoon dan om onverklaarbare redenen de huwelijksafkondigingen (die toch in de plaats van het wettige domicilie moesten geschieden) hier zouden zijn verzuimd. Daarin ligt het beste bewijs voor het niet hertrouwen van den meester.

Ik zou ieder, die in de persoon van HENDRICKIE STOFFELS belang stelt, durven aanraden om in de doopboeken van Ransdorp een onderzoek naar hare ouders en haren leeftijd in te stellen. Ik geloof, dat zijn onderzoek niet vruchteloos zal zijn.

We zeiden zoeven, dat VOSMAER op onomstootelijke gronden aantoonde, dat REMBRANDT vóór 1665 niet kan hertrouwd zijn. Wat belette hem om zich met HENDRICKIE in den echt te begeven? Vele redenen kunnen daarvoor hebben bestaan, waarvan wij geen spoor meer zullen ontdekken. Maar er is één, die we mogen gissen, SASKIA besprak bij testament aan haren echtgenoot het vruchtgebruik der goederen van TITUS, tot hertrouwen toe. 't Is mogelijk, dat REMBRANDT buiten deze inkomsten niet kon leven en daarom genoodzaakt was een leven in concubinaat te leiden, waar hij onder betere omstandigheden een wettig huwelijk zou hebben verkozen.

Maar kan het tweede huwelijk dan niet na 1665 hebben plaats gehad?

Van 1665 tot 1669 bleven REMBRANDT slechts vier levensjaren over. Voorzeker, op 57jarigen of op hoogerem leeftijd is een huwelijk denkbaar, maar wie beweert, dat het heeft plaats gehad, dient daarvoor betere bewijzen aan te brengen dan die, welke in het bekende boekje van W. BÜRGER „Rembrandt, Discours sur sa vie et son génie” (Paris 1866) zijn aangevoerd voor een huwelijk tusschen REMBRANDT en CATHARINA VAN WIJCK.

In deze belangrijk geënoteerde uitgaaf van Dr. SCHELTEMA's reeds vermelde Redevoering, maakt de verdienstelijke kunstkenner (pag. 153) gewag van eene gewichtige ontdekking, die van het hertrouwen van onzen schilder. Dit zou blijken uit een onderschrift bij de vermelding van REMBRANDT's begrafenis in het doodboek van de Westerkerk. BÜRGER vertaalt hetgeen daar te lezen zou staan, als volgt:

Le 21 Décembre 1674 CATHARINA VAN WIJCK la veuve, a déclaré n'avoir aucun moyen pour pouvoir démontrer que ses enfants ont eu quelque chose de l'héritage du père. Ce que CATHARINA THENNIS BLANKERHOFF, la tante, a témoigné être vrai ¹⁾. Présent M. HINLOPEN.

Het verdient opmerking, dat dit huwelijk, zoolang men niet kon bewijzen, dat HENDRICKIE vóór 1665 overleden was, den meester onder verdenking bracht, van de trouwe ziel, die jaren lang aan zijne zijde de plaats van SASKIA vervulde, te hebben verstooten. Mochten wij de acte gelooven, dan zou CATHARINA tusschen 1665 en 1669 REMBRANDT nog vader hebben gemaakt van de twee kinderen, die hij, blijkens het genoemde doodboek, bij zijn overlijden minderjarig achterliet. Op deze verrassende ontdekking voortbouwende is VOSMAER het spoor geheel bijster geraakt. Pas had hij uitgemaakt, dat geen tweede huwelijk vóór 1665 kon hebben plaats gehad, of hij waagt de gissing, dat een paneel in de gallerij van het Brunswijksche museum bewaard, en door hem onder de werken van 1664 gerangschikt, een familietaferel, waarop eene vrouw met drie kinderen is afgemaald, wel CATHARINA VAN WIJCK met hare beide kinderen, benevens CORNELIA, REMBRANDT's onechte dochter, kon voorstellen, ofschoon de persoon, die als vader van het drietal de vrouw vergezelt, op REMBRANDT's bekende portretten niet geleek. Spitsvondig tracht hij aan te toonen en zich zelve diets te maken, dat deze personen niet zonder doel zóó gegroepeerd werden als we hen op de schilderij kunnen zien, maar dat alles neemt niet weg, dat hij later toch weer te weinig van de zaak blijkt te gelooven om in de genealogie van de familie VAN RHIJN (blz. 454) en HENDRICKIE en CATHARINA als echtgenooten te erkennen. Een paar vraagteekens spreken veelbeteekenend voor dien rechtmatigen twijfel.

Ook ik heb bij de lezing van VOSMAER's en van BÜRGER's boeken dienzelfden twijfel gevoeld. Ziehier mijne overwegingen.

REMBRANDT werd niet in de klasse der armen ter aarde besteld, en voor zijne begrafenis werd allcen aan het recht van de kerk f 15.— betaald. ²⁾ Kan men hiermede

¹⁾ De vertaling is niet geheel juist. Men vergelijke de authentieke opgave hierachter.

²⁾ Mr. A. D. de Vries Az. deelde mij uit zijne aantekeningen mede, dat Rembrandt niet werd begraven in

rijmen, dat zijne weduwe vijf jaren later zou komen verklaren, dat REMBRANDT als een arme drommel gestorven was en bij zijn overlijden niets ter wereld bezat? REMBRANDT's werkkraft was na de ramp van 1656 niet verlamd. Hij kan dus een voldoende inkomen hebben gehad. Zijn tijdgenooten stelden zich in 't algemeen voor, dat zijne nalatenschap niet onaanzienlijk zou zijn. Wel meldt HOUBRAKEN, dat hij minder naliet dan men vermoedde, maar van armoede rept hij met geen enkel woord.

Maar daar was meer. Wanneer eenige jaren na het overlijden van een der echtgenooten de achtergeblevene ter weeskamer verscheen om te verklaren, dat de eerststervende niets had nagelaten, dan kwam tegelijkertijd een der naastbestaanden der kinderen van de zijde des overledenen mede, om de waarheid dier verklaring te bevestigen. Hier zien we een tante van de kinderen, CATHARINA THEUNISDR. BLANCKERHOFF, deze verklaring van onvermogen staven. Had er hier geene uitzondering op den regel plaats, dan moest CATHARINA BLANCKERHOFF, een behuwd-zuster van REMBRANDT zijn. Wie had dien naam ooit onder de bloedverwanten des meesters aangetroffen?

Eindelijk had ik nog een derden grond. Het trof mij, dat BÜRGER, die — ik mocht het aannemen — hier wel goed zou hebben vertaald, zeide, dat de bedoelde aantekening geschreven was „au dessous” van de begrafenis-inschrijving, terwijl het mij, bij het raadplegen van de doodboeken ter weeskamer, steeds gebleken was, dat dergelijke aantekeningen boven die inschrijving en er om heen werden gesteld.

Vóór we verder gaan is het noodig met een enkel woord over de inrichting dier doodboeken te spreken.

Volgens de weeskeuren waren de doodgravers van kerken en kerkhoven verplicht om wekelijks die dooden ter weeskamer aan te geven, die met achterlating van minderjarige kinderen, of kindskinderen wier ouders vooroverleden waren, begraven waren. Die opgaven werden ter weeskamer overgeschreven in boeken. Gemakshalve had men voor iedere kerk of ieder kerkhof een afzonderlijk deel bestemd. Die boeken waren in gewoon folio formaat, en op iedere bladzijde werden met de noodige tusschenruimte vier of vijf begrafenis opgeschreven. Die opengelaten ruimte diende om later aantekeningen of verklaringen als die van CATHARINA VAN WIJCK aan de acte te kunnen toevoegen, of, indien er „bewijs” geschiedde, te kunnen verwijzen naar de weesboeken.

Doodgravers uit dien tijd waren echter, (de goede niet te na gesproken) geen menschen, die berekend waren voor eene nauwkeurige administratie, of die genoeg letterkundig waren om de namen, die hun werden opgegeven, zuiver te spellen. Niet zelden vergaten ze iemand op te geven, niet zelden schreven ze zoo gebrekkig, dat men naar

---

graf No. 153, waarin zijn zoon Titus en verscheidene andere van Rhijn's — ook bij Vosmaer genoemd — zijn bijgezet, en evenmin in graf No. 143, dat aan de familie van Loo heeft toebehoord.

Uit deze aantekeningen, vermeerderd met hetgeen mij omtrent de van Loo's bekend was, maakte ik het als bijlage hierachter gevoegde geslachtslijstje van Titus' echtgenoot op.

Rembrandt van Reyn
 gracht 8 8ber — 2

den 21 Decemb. 1674 heeft Catharina van Wyck de Weduwe
 verklart geen middelen te hebben om haer kinderen yets
 van vaders erf te kunnen bewijzen, 't welck Catharina
 Theunis Blanckerhof de moey getuygde waeraghtigh
 te syn. prof. des Hr. Hinlopen (een van de Weesmeesters.)
 faber morguet inverts Couvert
 gracht 8 8d — 3

den naam des overledenen raden moet. Werd nu later, wanneer een nagebleven echtgenoot de kinderen „bewijzen” wilde, ontdekt, dat de eerst-overleden echtgenoot in het boek was overgeslagen, dan werd op het blad, waarop hij had behooren te staan, in zulk een tusschenruimte de begrafenis à posteriori ingeschreven en de verklaring op de boven aangegeven wijze er om heen gesteld. Op deze wijze naderden de schrifturen betreffende verschillende personen elkaar vaak op eene lastige en soms, gelijk ook hier, op eene gevaarlijke wijze.

Wat toch is het geval.

De begrafenis van JAN THEUNISZ BLANCKERHOFF, die 2 onmondige kinderen naliet, werd door den doodgraver niet opgegeven en stond in het register diensvolgens niet vermeld. We zeiden reeds, dat dit vaak gebeurde. Toen nu den 21 December 1674 de weduwe, CATHARINA VAN WYCK, ter weeskamer compareerde om de bekende verklaring te doen, werd dit alles zoo dicht in elkaar in de ruimte tusschen twee begrafenis-acten geschreven, dat het mogelijk was het er voor te houden, dat het betrekking had op den persoon, wiens begrafenis er boven stond vermeld. Ongelukkigerwijs was dit REMBRANDT.

Ik laat hier ter zijde de geheele plaats uit het register facsimileeren, om een denkbeeld van de mogelijkheid van die vergissing te geven.

Rembrandt van Reyn, schilder rose

gracht 8 8ber..... 2

den 21 Decemb. 1674 heeft Catharina van Wyck de Weduwe
 verklaert geen middelen te hebben om haer kinderen yets

Jan Theunisz Blanckerhof..... 2

voor vaders erf te kunnen bewijzen, 't welck Catharina
 Theunis Blanckerhof de moey getuygde waeraghtigh
 te syn. prs. (= present) de Hr. Hinlopen (een van de Weesmeesters.)

CATHARINA VAN WYCK heeft dus nooit iets met REMBRANDT te maken gehad, althans op 't stuk van een huwelijk niet. Zij, zoowel als hare kinderen behooren in REMBRANDT's gezin niet thuis, nu ze er eenmaal zijn binnen gekomen, moeten ze onverbiddelijk naar buiten worden geleid.

Doch: à quelque chose malheur — in casu: erreur — est bon!

Voorzeker zal CATHARINA VAN WYCK nooit hebben gedacht, dat men door haar te doodverwen als echtgenoot van een man, die de hare nooit is geweest, ten slotte de nagedachtenis van haren heuschelijken man een dienst zou doen! We zullen hierop zoo straks terugkomen.

Maar wie, vraagt men, zijn dan de twee minderjarigen, waarvan het doodboek bij de vermelding van REMBRANDT's ter aarde bestelling gewaagt?

Ik geloof, dat ik het U zal kunnen zeggen.

Zeker is CORNELIA, die op REMBRANDT's overlijden den leeftijd van 15 jaren had bereikt, een van beide. Maar de andere, juist op deze komt het aan? Hier kan, dunkt mij, aan geen ander gedacht worden dan aan TITUS' dochtertje, op 't oogenblik, dat haar goederen ter weeskamer werden aangegeven, den 20 Nov. 1669, pas tien maanden oud. Van rechtswege was REMBRANDT voogd over dit kleinkind, daar het weesrecht de wettelijke voogdij van de moeder niet erkende.¹⁾ Door REMBRANDT's dood moest er alzoo in de voogdij over twee minderjarigen voorzien worden.

Toen TITUS VAN RHIJN stierf, was zijn kind nog niet geboren. Hij stierf dus kinderloos en daarom vinden we zijn begrafenis ook niet in 't doodboek van de Westerkerk ter weeskamer opgeteekend. Weesmeesteren droegen alzoo van 't bestaan van dit kind geen kennis, en konden dientengevolge, ofschoon noch TITUS, noch zijne vrouw, MAGDALENA VAN LOO, de weeskamer had uitgesloten²⁾, niet aanstonds bij de geboorte voor de belangen van de halfverweesde TITUS optreden. Nauwelijks was de legitieme voogd echter ter ruste gelegd, of het moest ter Weeskamer ontdekt worden, dat TITUS' huwelijk niet kinderloos was gebleven, en het was de taak van Weesmeesteren, om in de voogdij te voorzien. Drie dagen na het begraven van REMBRANDT werd daarom FRANÇOIS VAN BYLER tot voogd over TITIA VAN RHIJN aangesteld (Voogdijboek D blz. 179).

Zorgden de Weesmeesters op deze wijze voor een van de twee minderjarigen, die door REMBRANDT's overlijden onverzorgd achterbleven, aan anderen was de zorg voor CORNELIA, des meesters dochter, opgedragen. REMBRANDT had blijkbaar de weeskamer bij testament uitgesloten, en evenzeer bij testament een voogd benoemd³⁾. Daarom vinden we ook in het weeskamer-archief niets, van hetgeen op deze voogdij betrekking heeft.

Des te meer kunnen we te weten komen van het beheer, door FRANÇOIS VAN BIJLER over TITIA VAN RHIJN's goederen gevoerd. 't Is niet onbelangrijk daarbij even stil te staan, omdat ze ons wellicht een enkele bijdrage voor de kennis van REMBRANDT's vermogens-toestand gedurende zijn laatste levensjaren verschaft.

Vooraf zij het ons vergund hier iets in te vlechten over REMBRANDT's zoon TITUS VAN RHIJN, wiens geschiedenis ook al niet zuiver tot ons is gekomen.

¹⁾ Vgl. ordonnantie voor de Weeskamer van Amsterdam, art. 36. (Handv. v. Noordkerk bl. 64r.)

²⁾ Vermoedelijk zijn beide ab-intestato gestorven. De seclusie van de Weeskamer was reeds te dien tijde nagenoeg een vaste formule in het testament geworden.

³⁾ Zoolang de notariële protocollen niet voor onderzoek openstaan, zal dit stuk, dat evenzeer als de inventaris en de scheiding van Rembrandts boedel van 't hoogste gewicht voor zijne biografie is, wel nooit aan 't licht komen.

Bij de bekende gedingen over de moederlijke nalatenschap kwam TITUS eerst onder voogdij van JAN VERBOUT, en later van LOUIS CRAEIJERS. Deze laatste legde rekening en verantwoording van de door hem gehouden administratie ter weeskamer af den 22 Juni 1665. Dit blijkt uit den klapper op de rekeningen, deel I, blz. 215. De rekening zelve is echter niet te vinden, daar al de rekeningen van de jaren 1643—1684 ontbreken.

TITUS woonde, gelijk we reeds gezegd hebben, bij zijn vader, toen hij op den 10^{den} Februari 1668 aanteekende met MAGDALENA VAN LOO. Na zijn huwelijk ging hij inwonen bij zijne schoonmoeder, in „de Gouden Schael”, op den Singel over de Appelmarkt. VOSMAER zegt, dat zijne bruid de dochter was van Dr. ALBERTUS VAN LOO en van CORNELIA VAN UYLENBURGH en alzoo eene nicht van TITUS. Hij volgt hier de opgave van Dr. SCHELTEMA (vgl. Discours p. 68). Reeds gaf HENRY HAVARD in een goed bewerkt opstel getiteld „le fils de Rembrandt” (*l'Art et les Artistes Hollandais*, t. I, p. 83) eenigen twijfel over deze familie-betrekking te kennen. Men zal ook moeten erkennen, dat de waarschijnlijkheid er niet voor pleit, als men bedenkt, dat Dr. ALBERTUS VAN LOO een inwoner van Leeuwarden was, en dat de verhouding tusschen de beide zwagers nooit van den vriendschappelijksten aard was geweest. Mocht men, waar 't geldt een jonkvrouw uit het friesche geslacht VAN LOO, verwant aan de edelste friesche familiën, verwachten, dat aan hare opvoeding niets had ontbroken, en dat zij evenals bijkans alle dames van goeden huize, een fraaie hand had geschreven, MAGDALENA VAN LOO, TITUS' bruid, had het in de loffelyke pennekonst niet zeer ver gebracht. En bovendien voerde de inventaris der bezittingen van TITIA, door HAVARD gepubliceerd, ons, wat de ligging der vaste goederen aangaat, niet terug naar Friesland, maar vrij wat eenvoudiger naar de Gravenstraat te Amsterdam, waar, blijkens de verponding-boeken, de Wed. JAN VAN LOO en JAN VAN LOO geërfd waren. De hier genoemde weduwe JAN VAN LOO was niemand anders dan ANNA HUYBRECHTS, die bij de huwelijksaanteekening van hare dochter MAGDALENA, als moeder mede voor Commissarissen van de huwelijkszaken verscheen, en meter was bij den doop van hare kleindochter TITIA VAN RHIJN. Dit blijkt behalve uit de grafboeken van de Westerkerk, uit een schepenkennis van 17 April 1670 (Schepenkennisboek P. P. P. blz. 101),

MAGDALENA VAN LOO was dus een deftige burgerdochter en geen jonkvrouw van aanzienlijken huize gelijk men tot dusverre meende.

De weduwe JAN VAN LOO werd den 13 Aug. 1669 begraven. Zij had zes kinderen gehad waarvan een vóór haar overleden was. De vijf overigen deelden hare nalatenschap, en daarom zien we aan TITIA VAN RHIJN bij plaatsvervulling voor hare moeder een vijfde in enkele vaste goederen toebedeeld¹⁾.

¹⁾ Behalve $\frac{1}{6}$ in vaste goederen, bezat Titia $\frac{1}{6}$ in twee ijzeren kisten, en in „een winckel met eenighe kraeltjes en kleijne pareltjes”. Deze laatste woorden kon Havard niet ontcijferen. Het vermoeden ligt voor de hand, dat de oude Jan van Loo evenals zijn zoon zilversmid en juwelier was.

Opmerkelijk is het, dat Titia van Rhijn in een paar jaren tijds ouders, twee grootouders, twee tantes en een oom verloor.

Wij hebben reeds gezegd, dat drie dagen na REMBRANDT's begrafenis FRANÇOIS VAN BYLER, haar oom, door de weesmeesters tot voogd over TITIA werd aangesteld. Hij heeft hare goederen voordeelig geadministreerd, maar hij en zijne vrouw deden meer voor haar. Op den 26 Februari 1671 verscheen FRANÇOIS VAN BYLER voor weesmeesteren om te verklaren, dat hij geheel voor de opvoeding van zijn pupil zou zorgen, haar te zinjent zou huisvesten en „in kost en kleeding”, gelijk men toen zeide, zou onderhouden alles voor de som van *f* 300 's jaars. (vgl. Weesboek 33. blz. 27). Zij is dus met haar neef en toekomstigen echtgenoot opgegroeid.

Als men den staat en inventaris der goederen van TITIA, gelijk ze door HAVARD¹⁾ worden medegedeeld, aandachtig gadeslaat, dan kan men bijkans bepalen wat zij van haren vader en wat zij van hare moeder erfde. Ongetwijfeld ziet men uit het eerste nummer op welke wijze LOUIS CRAEIJERS de goederen van zijn pupil, TITIA's vader, belegd had, terwijl het 2^e en 3^e bewijzen, dat TITUS, meerderjarig geworden, zijn geld bij particulieren verkoos uit te zetten. Te zamen bedraagt dit *f* 10.000.—, behalve den inboedel, de schilderijen en de kunstboeken, onder numero 9 opgegeven, die bij verkoop *f* 2.000.— opbrachten. De nummers 4 tot en met 8 vertegenwoordigen de erfenis van hare grootmoeder VAN LOO, waarover ik zoo even sprak. Waren de Inventarissen 1650—1700, niet evengoed verdwenen als de rekeningen, dan zouden we gelegenheid hebben gehad de kunstverzameling van TITUS nader te leeren kennen.

HAVARD heeft ons medegedeeld, dat den 27 Augustus 1670, door Weesmeesters aan TITIA een voogd PIETER SAILLIER (*sic?*) werd toegevoegd om voor haar recht op de goederen nagelaten door REMBRANDT VAN RHIJN op te komen, hangende de processen betreffende de nalatenschappen van REMBRANDT en van TITUS VAN RHIJN.

Ik stelde mij voor, dat uit het schepen-archief zou blijken, waarover dit proces had geloopt. Ik raadpleegde den inventaris van dit archief in 1876 door Mr. W. H. ELIAS opge maakt, en meende reeds van een gelukkige vondst zeker te zijn, toen ik daar vermeld zag, dat de ordinaris rolle van 1661—1795 aanwezig was, ofschoon ze eerst met het tiende deel begon. Een nader onderzoek op de archief-zolders wees echter uit, dat er een abuis in den inventaris was geslopen en dat de deelen thans gemerkt 1 en 2 liepen over het tijdvak van Januari 1661 tot Februari 1665, maar dat No. 3 eerst met November 1674 begon. Een hiaat dus van 9 jaren. Andere banden van het rechterlijk archief gaven ook niet wat ze naar de beschrijving te oordeelen beloofden, zoodat ons hier weder de weg tot verder onderzoek is afgesneden. Hadden we maar verlot om in 't archief der notariële protocollen te snuffelen! Alle nadere ontdekkingen liggen daar als het ware bedolven.

Ik ben het niet eens met HAVARD, als hij op grond van de ontdekking van deze procedures zegt, dat REMBRANDT insolvent gestorven is. Ik meen, dat daaruit juist het tegenovergestelde valt optemaken. Noch de heer HAVARD, noch ik zou zoo dwaas zijn om

¹⁾ Vgl. L'art et les artistes Hollandais, t. I p. 95.

te gaan procedeeën over eene nalatenschap, waarvan het bedrag gelijk nul was, en ik beweer, dat men in de XVIIe eeuw, als 't op geldzaken aankwam al even verstandig was. Ziet men de beschikking van Weesmeesters, betreffende de benoeming van PIETER SAHLIER aandachtig over, dan leest men tusschen de regels door, dat Weesmeesters de belangen van de minderjarige verkort achtten. Waarschijnlijk had REMBRANDT een voordeelige beschikking gemaakt ten behoeve van het kind van HENDRICKIE JAGHERS, waardoor TITIA min of meer werd benadeeld, althans in de oogen van Weesmeesteren. Bij gebreke van de stukken in het schepen-archief is het niet uittemaken, wanneer en hoe het proces geëindigd is.

Mogelijk is het, dat we daarvoor toch een vingerwijzing bezitten, in een der administratieve handelingen van FRANÇOIS VAN BYLER, TITIA's voogd, die opgesomd worden achter den staat en inventaris van hare goederen.

VAN BYLER incasseerde gelden — o. a. die van den verkoop van TITUS' inboedel — en kocht soliede obligatiën daarvoor aan, waartoe hij ter weeskamer de bereids opgebrachte gelden lichtte. Tot op 3 Maart 1671 was er alzoo voor TITIA een som van *f* 5150.— in kas. Op dien dag liet hij zich die gelden uitbetalen en legde er op denzelfden dag eene obligatie ten laste van 't gemeene land van Holland en Westfriesland, dd. 17 April 1653, ten name van JAN SIX, groot *f* 10,000.— voor in de plaats. Ik weet niet of deze obligatiën toen wel a pari stonden, maar ze zullen in 1671 wel hooger dan 51½ Pct. hebben gegolden. Al wat VAN BYLER er meer dan die koers voor heeft gegeven, moet TITIA door erfenis verkregen hebben. En die erfenis kan niet gekomen zijn van hare grootmoeder VAN LOO — die erfenis was reeds begrepen in het 1/5 van al de door den staat en inventaris opgesomde vaste goederen ¹⁾ — evenmin van hare later overleden tante ELISABETH, die SARA VAN LOO en FRANÇOIS VAN BYLER tot erfgenamen had nagelaten. Van wien mag die nu anders afkomstig zijn dan van REMBRANDT, den grootvader, over wiens nalatenschap de erven wel een jaar lang kunnen getwist hebben?

Is deze onderstelling niet te gewaagd, dan levert dit weesboek het bewijs, dat REMBRANDT's halve nalatenschap, na aftrek der proceskosten, nog eenige duizende guldens bedroeg.

Te waarschijnlijk wordt deze onderstelling, wanneer men in aanmerking neemt dat VAN BYLER later geen ontvangposten had te verantwoorden.

Ik zou 't hierbij kunnen laten, indien ik niet schuldig was te bewijzen, dat de

¹⁾ Men kan hier evenmin denken aan het te gelde maken dier goederen. Was dit geschied dan zouden Weesmeesters dit, evenals zij 't bij de andere posten deden, in margine hebben aangeteekend.

vergissing, die CATHARINA VAN WIJCK aan REMBRANDT tot echtgenoot gaf, haren wezenlijken gemaal ten goede zou komen.

Hier moge dus iets volgen over

JAN THEUNISZ BLANCKERHOFF.

Deze ware gemaal van CATHARINA is ook eenmaal lid geweest van het St. Lucas-gild, en ook zijn naam is bij het nageslacht niet onbekend gebleven. JAN THEUNISZ BLANCKERHOFF werd — volgens de bekende biographische werken over Nederlandsche kunstenaars. — op Kopper-Maandag van den jare 1628 te Alkmaar, waar zijne moeder vroedvrouw was, geboren. In 1640 kwam hij in zijn geboortestad in de leer bij AREND CINSEER en den 18^{den} October 1649 werd hij als meester aangenomen¹⁾. Hij is eenige malen naar Rome geweest, alwaar hij den ietwat naar het zilte nat riekenden bentnaam JAN MAAT opliep, en schijnt juist door vele zeereizen zijn talent voor het schilderen van zee-, haven- en kustgezichten te hebben ontwikkeld. Zijn werken zijn zeldzaam, maar aan allen is het merkbaar, dat de schilderachtige italiaansche strandgezichten hem in 't hoofd bleven spelen, lang nadat hij weder den vaderlandschen bodem had betreden. Hij schijnt een vroolijken, levenslustigen, eenigzins lichtzinnigen aard te hebben gehad en de kenners beweren, dat zijn schilderijen aan zijn karakter beantwoorden door hunne lichtzinnige weinig zorgzame behandeling. HOUBRAKEN verhaalt ons, dat hij even los van leven als los in 't schilderen was, maar hij was geestig en konstig, en dat vergoedde onder zijn kunstbroeders veel. Aan die »konstigheid" schijnt hij 't te danken te hebben gehad, dat hij tot twee malen toe in de jaren 1665 en 1666, als „ervaare schilder van zeezaaken" door gecommiteerden ter admiraliteit van Amsterdam op een goede gage (die van adelborst) en onder 't genot van kost en verblijf in de kajuit werd uitgezonden, om bij de expeditie tegen de Engelschen, die toen op touw werd gezet „occasie te hebben van te kunnen teekenen oft schilderen hetgunt remarquables tusschen de weedersydse vlooten zal komen te passeeren"²⁾.

't Schijnt, dat hij omstreeks die jaren te Amsterdam woonde. Toch heb ik te vergeefs in de poorterboeken naar zijne aanneming als burger der stad gezocht.

De berichten van zijn dood zijn met elkaar in strijd. HOUBRAKEN verhaalt, dat hij vroeger altijd gehoord had, dat BLANCKERHOFF in 1669 te Amsterdam overleden was,³⁾ doch hij voegt er aanstonds bij, dat zekere JOHANNES VOORHOUT beweerde, dat hij in 1674 te Hamburg zijnde, BLANCKERHOFF daar nog had ontmoet. JOHANNES VOORHOUT had dit HOUBRAKEN zelf verteld.

¹⁾ Archief voor Ned. Kunstgeschiedenis onder Redactie van Fr. D. O. Obreen, deel II, blz. 30 en 48.

²⁾ Mededeeling van Jhr. Rammelman Elsevier in de Navorscher van 1853 bl. 161.

³⁾ In 't Archief voor Ned. kunstgesch. blz. 30, staat achter zijn naam als sterfjaar ook 1669 opgegeven, doch 't is in 't oorspronkelijke bepaald later, misschien wel door Houbraken zelven er bij geschreven. Van geen anderen daar genoemden schilder uit de XVIIe eeuw wordt het sterfjaar opgegeven.

Men zou zeggen, 't kan niet duidelijker! En toch moeten we hier aan HOUBRAKEN's zegsman twifelen. Hier immers hebben we een officieel stuk voor ons, waar uit blijkt, dat zijne weduwe en zijne zuster ter weeskamer hebben verklaard, dat hij omstreeks den 8sten October 1669 in de Westerkerk is begraven. Wonderlijk schijnt het evenwel, dat de in het archief van den burgerlijken stand berustende begrafenisboeken van de Westerkerk van zijne teraardebestelling geen gewag maken. Wij weten, dat men dit moet toeschrijven aan dezelfde oorzaak, waardoor zijn naam werd overgeslagen in de doodboeken der weeskamer. Zulk een omissie van den doodgraver, of van den koster, die de kladboeken door den doodgraver gehouden, gewoonlijk slechts in 't net overschreef, was in dien tijd niet onmogelijk. Ik heb wel gevonden, dat de koster in zijn boek schreef: „begraven Pieter, maar hoe hij verder heet, ben ik vergeten” of »nog is er een begraven, maar het briefje, dat ik daar van had, is verloren geraakt.” Evengoed gebeurde het, dat de doodgraver een doode geheel vergat op te teekenen. In sommige begrafenisboeken vindt men dit vele jaren later verbeterd, doch dit geschiedde lang niet altijd. Mij dunkt, dat we eene verklaring van vrouw en zuster meer moeten vertrouwen, dan die van JOHANNES VOORHOUT.

CATHARINA VAN WIJCK is den 23 December 1674 wederom ten huwelijk aange- teekend — we zeiden, dat het doen van „bewijs” aan de kinderen meestal kort voor 't hertrouwen plaats had, en we hebben hier de proef op de som.

De acte van kerkelijke huwelijks-aantekening leert ons, dat CATHARINA VAN WIJCK, weduwe „van JAN BLANKEROF seeschilder”, wonende op de Achterburgwal bij de Ros- marijnsteeg, hart en hand had toegezegd aan BAREND BARENDZ, een kleermaker, geboortig van Munster, weduwnaar van JANNETJE PIETERSEN, te dien tijde op den Singel woonachtig.

De bewering van JOHANNES VOORHOUT begint thans het karakter te krijgen van eene beschuldiging van bigamie tegen CATHARINA VAN WIJCK ingebracht, terwijl de authen- tieke acten beslissen voor het bovengemelde „dit-on” van HOUBRAKEN.

De berichten voor de levensbeschrijving van onzen „ervaare schilder van zeezaaken” zijn thans vermeerderd met de wetenschap, dat hij met CATHARINA VAN WIJCK gehuwd was, dat hij eene zuster had mede CATHARINA genaamd, dat hij zonder eenig fortuin natelaten, met achterlating van weduwe en twee minderjarige kinderen in 1669 te Amsterdam is overleden en in de Westerkerk begraven werd.

JAN VAN LOO, de Oude,
geb. te Leeuwarden 1589 of 90, woonst. 1619 in 't Graevenstraecken
overleden vóór 1660.

Ondert: 13 April 1619 te Amst.
ANNA HUYBRECHTS, geb. 1600 of 1601, woonde, weduwe zijnde, in een huis, dat op
een huurwaarde van f 100 was geschat en dat zij omstreeks 1660 aankocht, in de
Graevenstraat tusschen Nieuwendijk en Ellendige steeg. Zij woonde later met hare
kinderen op den Singel over de Appelmart in de „Gouden Schael”, uit welk huis
zij 13 Augustus 1669 in 't Westerkerk werd begraven.

JAN VAN LOO, de Jonge
Mr. Zilvermid,
woont 1649 in de Nes en 1657
in de Graevenstraat, het derde
huis ten oosten van de Blaen-
straat, met een achterhuis in
de Blaenstraat uitkomende.
Dit huis was zijn eigendom
en was getaxeerd op een huur-
waarde van f 250. Hij ver-
kocht dit huis later aan den be-
kenden zilversmid en stempel-
snijder Jacob van Dishoek.
Hij ondertrouwde 11 Maart
1649 GEERTRUYD DE MAER-
SCHAIK, jonge dochter van
Leiden. Naderhand onder-
trouwde hij, 5 Mei 1657, ANNA
LOFFREYS, jonge dochter, mede
van Leiden.

Hij leeft nog op den 22 Ja-
nuari 1670, toen hij de nieuwe
ordonnantie op het goud-
smidsgilde bevestigde, doch
was in Mei van hetzelfde jaar
overleden.

JAN VAN LOO, GEERTRUYD VAN LOO,
geb. 1650, geb. 1664,

minderjarig, onder voogdij van Francois
v. Byler. Hij krijgt brieven van Venia
Aetrans, omstreeks September 1671. Zij
leeft nog ongehuwd in 1692.

ANNA VAN LOO,
begraven in de
Westerkerk,
23 Augustus 1706.

SUSANNA VAN LOO,
overleden in de Gou-
den Schael, en begraven
in de Westerkerk,
17 Juli 1668.

ELISABETH VAN LOO,
overl. op den Singel
tusschen Warmoes-
gracht en Gasthuis-
molensteeg in de Dia-
manten King, en
begraven in de Wes-
terkerk, 9 Nov. 1669.

Zij liet tot erfgenamen
na Sara van Loo en
Francois van Byler,
en besprak bij codicil
op 28 October 1669
voor den Notaris Ger-
rit Steeman, verleden
aan de beide kinderen
van Jan van Loo
f 1000, en aan de beide
kinderen van Anna
van Loo en Laurens
Noten insgelijks f 1000
welke door Francois
van Byler ter Wees-
kamer werden opge-
bracht. Cf. Weesboek
33. bl. 51.

SARA VAN LOO,
overl. in de Linden-
straat, en begraven in
de Westerkerk 9 April
1704.

MAGDALENA V. LOO,
woont bij hare moeder
in de Gouden Schael,
en wordt uit dit huis
begraven in de West-
kerk 21 October 1669.

FRANCOIS V. BYLER 1)
Zilvermid,
overleden tusschen
1686 en 1704, woonde
1668 op den Singel
bij Jan Rodenpoorts-
toren in de „Gronwe
Leerd.”

TITUS VAN RHIJN,
woont bij zijn schoon-
moeder en wordt uit
dit huis begraven in
de Westerkerk
7 September 1668,

ANNA VAN
BYLER,
begr. 24 Dec,
1668, in de
Westerkerk.

FRANCOIS VAN
BYLER, juwelier,
woont in 1725 op
de Blauwburgwal,
1728 in de St. Ni-
colaasstraat over
't Hoi, uit welk
huis hij begraven
wordt Westerkerk,
14 April 1728,

gehuwd met TITIA
VAN RHIJN,
kinderloos over-
leden 22 Novem-
ber en begraven
27 Novemb. 1725,
in de Westerkerk.
Zij liet haren echt-
genoot tot erfg-
naam na.

ANNA VAN LOO,
overleden vóór 1670,
gehuwd met LAURENS
JANSZ. NOTEN,
leeft nog 1686.

CATHARINA
NOTEN,
geb. 1658,
overleden
vóór 1686.

ANNA
NOTEN,
geb. 1662,
gehuwd
omstreeks
1686
met

NICOLAAS
VAN DER
MEER,
koopman.

1) De familie van Byler kan
wel uit Dordrecht afkomstig
zijn. Ik vond althans Willien
van Byler, Diamantsnijder van
Dordrecht, die poortier werd
van Amsterdamm in 1653.